

ספרי' — אוצר החסידים — לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
תשיעי

היכל
חמישי

מאמר כי יד על כס וי"ה

מ א ת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הגדול הגאון האמתי האלקי
חסידא קדישא אור עולם נר ישראל ותפארתו קדוש ה'
מרנא ורבנא **מנחם מענדל** נבנ"מ ז"ע
— אדמו"ר ה, "צמח צדק" —
מלויבאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

**MAAMAR
KI YAD**

Copyright © 2026

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-400 AX (718) 774-2718

editor@kehot.com

Orders Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-022 AX (718) 778-4148

www.kehot.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch®.

Printed in the United States of America

פתח דבר

לקראת ש"פ תצוה, פ' זכור, הבעל"ט, הננו מדפיסים בזה מאמר ד"ה "כי יד על כס י"ה", מאת כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק".

המאמר נדפס כאן בפעם הראשונה, מכתבי-יד מעתיקים.

לתועלת הלומדים והמעיינים, הוספנו בשולי הגליון מראי מקומות וצינונים, וכן פאקסימיליא מהכתב-יד.

הקונטרס נערך על ידי הרה"ת ר' אליהו שי' מטוסוב.

מערכת „אוצר החסידים”

עש"ק פ' תצוה, פ' זכור, ה'תשפ"ו
ברוקלין נ"י.

כי¹ יד על כס² י"ה וגו'. ואמרו רז"ל שאין³ השם שלם ואין הכסא שלם וכו'. להבין זה (וגם מה שאמרו רז"ל על פסוק והי⁴ כאשר ירים משה ידו, וכי⁵ ידיו של משה עושות מלחמה כו', דלכאורה אין הקושי מובן הרי כמה ניסים נעשו ע"י ידיו של משה רבינו ע"ה). הנה כתיב ראשית⁷ גוים עמלק ואחריתו עדי אובד, שיש בבחי' עמלק בחי' ראשית ובחי' אחרית. כי⁸ הנה זה לעומת זה עשה האלקים, כמו שיש בקדושה בחי' ראשית ואחרית, וכדכתיב אני⁹ ראשון ואני אחרון. פירושו¹⁰ ראשון, שהוא סובב כל עלמין ומקורא¹¹ דכולא כו', ואני אחרון, בחי' ממלא כל עלמין, בשמים¹² ממעל ועל הארץ מתחת ומתחת¹³ זרועות עולם. (ובחי' אני¹⁴ אותיות אין, כי בחי' סוכ"ע וממכ"ע הכל כאין וכלא חשיב לגבי מהותו ועצמותו יתברך, וזהו ענין שנקרא הבריאה יש מאין, וכענין כי¹⁵

לדוד (ר"ד פארדו, ויניציאה תע"ז) על המשנה בר"ה שם: קשה מאי קמיבעי לי, וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם ע"י הרמת ידו, והלא קרע לנו את הים דכתיב ויט משה את ידו על הים וכו', ובמצרים ג"כ ויט משה את ידו על ארץ מצרים וכו'. וראה גם תולדות יעקב יוסף פ' יתרו ד"ה לבאר זה נקדים. משפטים ד"ה ובזה נ"ל לתרץ.

(7) ראשית גוים: בלק כד, כ.

(8) כי הנה זה לעומת זה: קהלת ז, יד.

(9) אני ראשון ואני אחרון: ישע"י מד, ו. נסמן בסידור עם דא"ח שם תיא, ג.

(10) פירוש ראשון שהוא סובב כל עלמין: זח"ג רכה, ב: איהו סובב כל עלמין כו' איהו ממלא כל עלמין.

(11) ומקורא דכולא: זח"א לג, א (ועוד): איהו מקורא דכולא.

(12) בשמים ממעל ועל הארץ מתחת: ואתחנן ד, לט.

(13) ומתחת זרועות עולם: ברכה לג, כז.

(14) אני אותיות אין: ראה ע"ח שער עקודים (ש"ו) פ"ג. שער דרושי אביע' (שמ"ב) ספ"א. לקו"ת שלח מח, א. מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"ב ע' תקנז, וש"נ.

(15) כי עמד מקור חיים: תהלים לו, י. וראה לקו"ת אמור לא, ד. שם הוספות ויקרא נא, ד ואילך. פ' ראה יט, ג ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רעא. תקס"ה ח"ב ע' תשעה. ובכ"מ.

(1) כי יד על כס: נדפס מכת"י: 555 (עז, ב, 2077 (קמב, א). והוא לשון התו"א מגילת אסתר זה, א (ד"ה חייב אינש), בשינויים קלים והוספות מאת כ"ק אדמו"ר הצ"צ (ג' הגהות בתחילת המאמר ופרק ה) הבאות כאן באותיות מודגשות. מהדורא אחרת של המאמר כאן יודפס בעז"ה בקונטרס בפני עצמו לקראת פורים שנה זו. מאמר התו"א נמצא גם בשינויים בסידור עם דא"ח ח"ב תיא, א.

עוד הגהות וביאורים על מאמר התו"א נדפסו: באוה"ת מגילת אסתר ע' חצר ואילך; מאמרי אדמו"ר הצ"צ הנחות שמות ח"ב [נמצא בדפוס]: סה"מ תרל"ג ח"א ע' קסח ואילך. ציונים נוספים הקשורים למאמר התו"א, נדפסו בקונטרס, תו"א דרושי מגילת אסתר – עם מראי מקומות וליקוט פירושים" (קה"ת, תשע"ט) ע' 51. וכן במ"מ בסידור עם דא"ח שם. [תוכן המאמר שלפנינו נמצא בסידור מהרי"ד דרושי פ' זכור קפ, ב].

(2) כי יד על כס: בשלח יז, טז.

(3) שאין השם שלם: תנחומא תצא יא (עד שימחה זרעו של עמלק). פירשי עה"פ בשלח שם. ועוד.

(4) והי' כאשר ירים משה ידו: בשלח שם, יא. (5) וכי ידיו: ר"ה כט, א במשנה. וראה גם ד"ה והי' כאשר ירים משה: מאמרי אדה"ז הקצרים ע' מ: סה"מ פרת' ע' רפו, רצו: תרפ"ה ע' קצג, רט: תש"ט ע' 51, 66: תשל" ע' ריג, ריח. (6) דלכאורה אין הקושי מובן: ראה שושנים

עמך מקור חיים, שבחי' מקור חיים, סוכ"ע וממכ"ע, הוא עמך טפל ובטל אצלך. וזהו שכתוב כי¹⁶ אני אני הוא, ב' פעמים אני, בחי' סובב ובחי' ממלא, ראשית ואחרית).

והנה כך יש בקליפה וסטרא אחרא בחי' עמלק, בחי' ראשית גוים¹⁷, הן שבע עממין עוכמ"ז¹⁸, הכנעני והחתי וגו', שהם ז' מדות רעות כו', וראשיתן¹⁹ הוא בחי' עמלק, ובחי' אחרית עמלק עדי אובד הוא סוף מדריגות הקליפות ותמציתן, שהוא ענין התגברות כח הרע שבכל מדה וגילויו²⁰ תוקפה. וזהו ענין רשע²¹ ורע לו, פירוש ורע, מלשון²² רע לשמים ורע לבריות, שהו"ע הרוגז והכעס ולב אכזרי שבא מתוקף תגבורת הרע, שיש לו ארס²³ כנחש, והוא בחי' עמלק ג"כ, שהוא²⁴ נחש הקדמוני, ונקרא אחריתו של עמלק (וכנודע בענין הקושי' שיש בדברי רז"ל, דפעם אמרו שטן²⁵ ופנינה לשם שמים נתכוונו כו', ופעם אמרו רז"ל נתן²⁶ עיניו במקדש ראשון כו'. ונתבאר²⁷ התירוץ במ"א כי באמת בחי' חלוקות הן, דבחי' שרשו אינו רע כ"כ ולכן לשם שמים נתכוונו, ובהשתלשלות למטה אזי נתן עיניו כו').

21 רשע ורע לו: ברכות ז, א.

22 מלשון רע לשמים ורע לבריות: קידושין מ, א [שם ע"פ אי לרשע רע, וכי יש רשע רע ויש שאינו רע, אלא רע לשמים ורע לבריות הוא רשע רע]. וראה גם סנהדרין כו, א. רש"י פ' לך לך יד, ב (מתנחומא שם פיסקא ח). ועוד.
23 ארס כנחש: ראה ב"ק כג, ב. ע"ז לא, ב.
24 שהוא נחש הקדמוני: בזח"ג רפא, ב: הכי אית ארבע אנפין לעמלק, קסם ונחש עמל ואין כו'. וראה זח"א קצט, ב (הובא לקמן הערה 29). ובפ"י ציוני עה"ת פ' תולדות (עה"פ ויצא כולו אדמוני, הובא בשל"ה מס' מגילה חלק תורה אור): וזהו סוד ראשית גוים עמלק, ועמלק שורש הנחש הקדמוני, רמז לזה כתבו המקובלים כי ה' לו דמות נחש על יריכו כו'. וראה הנסמן בסה"מ תרל"א ח"א ע' רעו. וראה עוד במאמר זה בתו"א צה, ד.

25 שטן ופנינה: ב"ב טז, א.

26 נתן עיניו: סוכה נב, א.

27 ונתבאר התירוץ במ"א: לקו"ת חוקת סב, א. דרך מצותיך לא, ב (ובהמ"מ שם).

16 כי אני אני: האיניו לב, לט.

17 גוים: בתו"א ליתא.

18 עוכמ"ז [עובדי כוכבים ומזלות]: בתו"א ליתא. [ונוספה בכת"י מיראת הצענוזר].

19 וראשיתן הוא בחי' עמלק: ראה לקו"ת להאריז"ל פ' בלק (ע"פ ראשית גוים). ס' הלקוטים להאריז"ל פ' בלק (ע"פ וירא את עמלק). תו"א תצוה פג, א. פה, א ואילך. ובכ"מ. וראה אוה"ת תצוה (כרך ה) ע' ארצד: ראשית גוים עמלק, שהוא ראש לשבעה גוים, כי רש"י והרמב"ן בפ' בלק נדחקו איך עמלק הוא ראשית גוים, אך ע"פ מ"ש אתי שפיר, כי שבעה גוים נמשכים ממה שנפל בשבירת הכלים מז' תחתונות, אך עמלק הוא מבחי' מה שנפל מהדעת, והדעת הוא ראש ומקור להמדות כו'. וכן איתא בכתבי האריז"ל. ע"כ. וראה גם יהל אור ע' רלב. פלח הרמון שמות ע' תה. סה"מ תרס"ו-תרס"ז ס"ע קס ואילך.

20 וגילוי תוקפה: כ"ה בכת"י. וכ"ה גם בגוכ"מ הצ"צ בהגהות על התו"א (יודפס בעז"ה בקונטרס לפורים). אבל בתו"א: ,וגילוייה ותוקפה".

ובחי' ראשיתו הוא ראשית גוים, מקור התהוות המדות הרעות וסיבת תולדתם, ונקרא בחי' עמל, ועל זה נאמר כי לא²⁸ עמל בישראל, שעמל הוא בחי' עמלק ראשית גוים, כי עמלק²⁹ אותיות עמ"ל לק"ה, סופו³⁰ הוא בחי' לקה כענין ואחריתו עדי אובד כו'. ובחי' עמל הוא המסתיר אלהותו יתברך ומפריד שאין השם שלם כו'.

ב) וביאור הדבר, הנה כתיב כי³¹ חלק הוי' עמו, שבכל נפש מישראל יש בחי' הוי', כי הואי' שבשם הוא בחי' ו' קצוות, לך³² הוי' הגדולה וגו'. וכך בנפש האדם, גדולה היא בחי' חסד³³ דרועא ימינא, היא בחי' אברהם³⁴ אוהבי, שאהבתו ירושה לזרעו אחריו, שיהי' כל אדם יכול לעורר את האהבה אליו יתברך, למשוך אחריו ולדבקה בו, והוא אהבה הטבעית וכו', וגבורה דרועא שמאלא היא בחי' פחד³⁵ יצחק, שכאשר רוצה לדבקה בו יתברך וישים אליו לבו להתבונן בגדולתו יתברך, תפול עליו אימתה ופחד, כאשר לבנו יבין כיו³⁶ נשגב שמו לבדו ורק הודו³⁷ על ארץ ושמים כו' כמ"ש במ"א. וכמו המלאכים שעונים³⁸ באימה ואומרים ביראה קדוש, שאימתם ויראתם הוא מחמת השגתם קדושתו יתברך שהוא קדוש ומובדל ולית³⁹ מחשבה תפיסא ביה כלל. וכן במתן תורה דכתיב וכל⁴⁰ העם רואים את הקולות ואת הלפידים וגו', מה כתיב בתרי', וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק מחמת היראה. והוא בחי' שמאל⁴¹ דוחה, כי מחמת התבוננותו בגדולת א"ס ב"ה וקדושתו יתברך שהוא רם ונשא עד אין קץ, דוחה ומשפיל את עצמו לאמור⁴² הוא אשר יערב לבו לגשת כו'. אך אין השמאל

והתפארת וגו' כי כל דא צדיק כו'.
 33 חסד דרועא ימינא: תקוני זהר בהקדמה
 ד"ה פתח אליהו (יז, א).
 34 אברהם אוהבי: ישעי' מא, ח.
 35 פחד יצחק: ויצא לא, מב.
 36 כי נשגב שמו לבדו: תהלים קמת, יג.
 37 הודו על ארץ ושמים כו' כמ"ש במ"א:
 נסמנו בהגהת כ"ק אדמור' הצ"צ בלקו"ת
 ואתחנן ד, ב. וראה גם לקו"ת פ' ראה כ, ג.
 38 שעונים באימה: נוסח ברכת יוצר.
 39 ולית מחשבה תפיסא ביה כלל: תקוני
 זהר בהקדמה שם.
 40 וכל העם רואים... וירא העם: יתרו כ, טו.
 41 שמאל דוחה: סוטה מז, א.
 42 מי הוא אשר יערב לבו לגשת: על פי
 ירמי' ל, כא: כי מי הוא זה ערב את לבו לגשת
 אלי נאום ה'.

28 לא עמל בישראל: על פי בלק כג, כא.
 29 עמלק אותיות עמ"ל לק"ה: ראה זח"א
 קצט, ב שם: אמרו עמלק"ע"ם לק"ה, עמא
 דלקא לון בחו"א דמחי בזנבא דילי'. וראה זהר
 שבהערה 24.
 30 סופו הוא בחי' לקה כענין ואחריתו עדי
 אובד כו': בתו"א ליתא.
 31 כי חלק הוי' עמו: האזינו לב, ט. וראה
 תניא אגה"ת פ"ד: אך הענין יובן ע"פ מ"ש כי
 חלק ה' עמו וכו', חלק משם הוי' ב"ה כו', כי
 הוי"ו מורה על ההמשכה מלמעלה למטה. וגם
 המשכה זו היא ע"י מדת חסדו וטובו ושאר
 מדותיו הקדושות הנכללות בדרך כלל במספר
 שש שבפסוק לך ה' הגדולה וכו' עד לך ה'
 הממלכה וכו' ולא עד בכלל כו'.
 32 לך הוי' הגדולה: דברי הימים א כט,
 יא. ובזח"א לא, א: ואלין שיתא יומין עלאין
 קרא פירוש לון דכתיב לך ה' הגדולה והגבורה

דוחה לגמרי ח"ו, וכדכתיב ואימתך⁴³ אל תבעתני, פירוש שלא⁴⁴ להיות נבעת ונופל לגמרי ח"ו, אלא ירידה זו צורך עלי' ע"י מדתו⁴⁵ של יעקב, היא הרחמנות על הריחוק וירידה הגדולה. ולכן נקרא מדתו⁴⁶ של יעקב מבריה מן הקצה אל הקצה, פירוש שמעלה ומקשר מקצה התחתון אל הקצה העליון, וכדכתיב ליעקב⁴⁷ אשר פדה את אברהם וגו', שע"י מדת יעקב חוזר ומעורר את האהבה, וכדכתיב מרחוק⁴⁸ הוי' נראה לי, דהיינו מחמת הרחמנות על הריחוק כו'.

והנה ג' מדות אלה הם ו' מדות כנגד הוי' שבשם הוי'⁴⁹, שבהשתלשלות המדות עד סוף המעשה יש ג"כ ג' בחי' אלו, והם בחי' תורה⁵⁰ ועבודה וגמילות חסדים, דהיינו הכנת הלב והערת המדות להיות תכלית שלימות המעשה שצריך להיות בשמחה⁵¹ ובטוב לבב. וגמילות חסדים זו צדקה שנאמר ולא⁵² ירע לבבך וגו'. עבודה כתיב תחת⁵¹ אשר לא עבדת בשמחה וגו', תורה כמאמר רז"ל וכן⁵³ לדבר הלכה. והן ג' קוין ימין ושמאל ואמצע, כמ"ש מימינו⁵⁴ אש דת למו. מימינו הוא גמילות חסדים וצדקה וחסד דרועא ימינא. אש הוא בחי' גבורה דרועא שמאלא, והוא כנגד עבודה שהוא עבודת התפילה שעיקרה קבלת עול מלכות שמים, הוא היראה מפני מלכותו יתברך כמלך⁵⁵ שעומד עליו כו', וכמ"ש שום⁵⁶ תשים עליך מלך, והיינו שישים בלבו כאלו עומד לנגד עיניו ועי"ז תפול עליו היראה, כי ענין היראה הוא מחמת קורבת הדבר הנורא, וכך כשישים אל לבו גדולת א"ס ב"ה שהוא עד אין קץ ותכלית, ואעפ"כ מלא⁵⁷ כל הארץ הלזו הגשמיית הוא כבודו, ואזי תקבע היראה בלבו ופחד אלקים לנגד עיניו, והוא ענין קבלת עול מלכות שמים דהיינו המשכת מלכותו יתברך למטה בתחתונים. הגם שאחר קבלת מלכות שמים בק"ש נאמר ואהבת⁵⁸, מ"מ הרי לאחר מכאן

51 בשמחה ובטוב לבב: תבוא כח, מז.
52 ולא ירע לבבך: פ' ראה טו, י.
53 וכן לדבר הלכה: שבת ל, ב: שאין שכינה שורה כו' אלא מתוך דבר שמחה של מצוה וכן לדבר הלכה.
54 מימינו אש דת למו: ברכה לג, ב.
55 כמלך שעומד עליו: שו"ע או"ח (רמ"א) בתחילתו: שישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה. וראה ברכות לג, ב. שו"ע אדה"ז ס"י ק"ד ס"ב.
56 שום תשים עליך מלך: פ' שופטים יז, טו. סנהדרין כב, א.
57 מלא כל הארץ: על פי ישע' ו, ג.
58 ואהבת: ואתחנן ו, ה.

43 ואימתך אל תבעתני: איוב יג, כא. בתו"א:
44 וראה גם לקו"ת קרח נד, א.
45 שלא להיות: בתו"א: שהאימה לא תגרום להיות.
46 מדתו של יעקב היא הרחמנות: ראה זח"א פז, ב. זח"ג לה, א. ועוד. וראה הנסמן במאמרי אדמ"ר האמצעי בראשית ע' קנו.
47 מדתו של יעקב מבריה מן הקצה אל הקצה: על פי תרומה כו, כח. זח"ב נא, ב. קעה, ב.
48 ליעקב אשר פדה את אברהם: על פי ישע' כט, כב. וראה תניא השלם ספל"ב.
49 מרחוק הוי' נראה לי: ירמ' לא, ב.
50 הוי': בתו"א ליתא.
51 תורה ועבודה וגמילות חסדים: אבות פ"א מ"ב.

נאמר פרשה שני' והי' 59^א אם שמוע וגו' השמרו לכם וגו', רק שבתחלה נמשך מזה האהבה שירצה לדבקה בו, ואח"כ כשרוצה לדבקה בו וישים לבו להתבונן בגדולתו יתברך ושהוא למטה כמו למעלה אזי נמשך מזה היראה. וכדכתיב אברהם⁶⁰ הוליד את יצחק, ומה בא הכתוב ללמדנו והלא כבר נאמר יצחק⁶⁰ בן אברהם. אלא ללמדך שמדת יצחק נולדה ונמשכה ממדת אברהם, שאין מדת יצחק היא היראה מדה בפני עצמה ומדת אברהם בפני עצמה, אלא כל המדות שבקדושה הם אחדות א' ואין בהם פירוד ח"ו. וכן בענין הקרבנות אמרו רז"ל דארי' 61^א דאשא דאכיל קורבנין בחי' פני' 62^א ארי' אל הימין, דאשא, בחי' גבורה כו'. וכן עבודת הלויים בשיר הוא בבחי' הסתלקות הגבורות ממטה למעלה, והחיות⁶³ רצוא ושוב, ונקרא בחי' מטי' 64^א ולא מטי כו'. וכל זה הוא בחי' אש. ובחי' דת הוא קו הממוצע הוא בחי' התורה שנקרא תורת⁶⁵ אמת על שם שאותיות⁶⁶ אמת הם א' בראש האותיות ומ' באמצעם ות' בסופם, שהם בחי' מברייח מן הקצה אל הקצה כנ"ל. וזו⁶⁷ היא מדתו של יעקב שנאמר תתן⁶⁸ אמת ליעקב. וזהו למו, פירוש אליו, כלומר שנמשך מימינו אש דת למו כדי לחזור ולקשר אליו יתברך ע"י מדתו של יעקב מברייח מן הקצה אל הקצה כנ"ל.

ג) והנה כל הו' מדות הנ"ל הוא בחי' ו' שבשם הוי' ב"ה. ובחי' ה"ה שבשם, הנה תמונת וצורת הה"א הוא ג' קוין, שני קוין מחוברים שהם בחי' מחשבה דיבור, וקו הג' הוא בחי' מעשה וכמ"ש אף⁶⁹ עשיתיו וכמ"ש במ"א. והענין, שצריך להמשיך בחי' הו' לבחי' ה', שהוא להיות מלוכשים במחשבה דיבור ומעשה שיהיו ממולאים מן המדות דקדושה. והנה יש ה"ה במילוי ה' אחרת, שמילוי שהוא ההעלם שהוא בחי' ה' המחשבה, כי כמו שיש ה' מוצאות בדיבור כך הם במחשבה, שמה שהוא מחשב הוא מדבר, ויש ה"א במילוי א' שהוא בחי' ההעלם מאוד נעלה, בחי' אלף⁷⁰ פלא כו'. אך הנה שורש בחי' הו"ה שבשם הוי' ב"ה הוא נמשך מלמעלה מבחי' י"ה שבשם, יו"ד הוא בחי' נקודה עילאה, הוא בחי' מה שכתוב ויצא⁷¹ כברק חיצו, דהיינו ראשית ומקור התהוות עולמות והתחדשותם

באמצעם ות' בסופם: ב"ר פפ"א, ב (כשמחשבים גם את אותיות מנצפ"ך – מפרשים שם). ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א. ועוד.
 67) וזו היא... כנ"ל: תיבות אלו אינם בכת"י. וכנראה נשמטו מפני תיבות הדומות. והושלם על פי התו"א.
 68) תתן אמת ליעקב: מיכה ז, כ.
 69) אף עשיתיו וכמ"ש במ"א: ישעי' מג, ז.
 ראה לקו"ת בלק סז, א ואילך. וראה הנסמן בתו"ח בשלח קמד, ג.
 70) אלף פלא: תקוני זהר תיקון ע (קלה, א).
 71) ויצא כברק חצו: זכרי' ט, יד.

59) והי' אם שמוע: עקב יא, יג ואילך.
 60) אברהם הוליד את יצחק... יצחק בן אברהם: תולדות כה, יט.
 61) דארי' דאשא דאכיל קורבנין: על פי זח"א ו, ב. זח"ג לג, א-ב. ריא, א. רלה, א. ועוד.
 וראה יומא כא, ב. [הנסמן במאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תקלא].
 62) פני ארי' אל הימין: יחזקאל א, יו"ד.
 63) והחיות רצוא ושוב: שם פסוק יד.
 64) מטי ולא מטי: זח"א טז, ב.
 65) תורת אמת: מלאכי ב, ו. ועוד.
 66) שאותיות אמת הם א' בראש האותיות ומ'

כי יד על כס י"ה

מאין ליש ואפס המוחלט, כי במחשבה⁷² אחת ברא את העולם, שכל הבחי' ממכ"ע וסוכ"ע אינו אלא מחשבה אחת. וה' ראשונה הוא בחי' התפשטות העולמות באורך ורוחב. והי"ד נקרא נקודה⁷³ בהיכלא שהוא בחי' ביטול וכו'.

והנה כל המדות ומחשבה דיבור ומעשה דקדושה, שהוא בחי' ו"ה שבשם, נמשך מבחי' הביטול, דהיינו שכאשר יתבונן בביטול השגת הנבראים לגבי הבורא יתברך שאין תופסים מקום וכלא ממש נחשבו, שאינן אלא מחשבה אחת וכו', אזי ישים⁷⁴ אליו לבו רוחו ונשמתו להיות לה' לבדו, אך אם ירצה האדם לעורר את האהבה לה' בלבד במדותיו הטבעיים, הרי הוא מפריד שם י"ה מו"ה, שהמדות אצלו בבחי' יש ואהבה מורגשת, יש מי שהוא אוהב בלבד כו', ועי"ז יש אחיזה ויניקה לקליפות וסטרא אחרא לינק ולקבל חיות שיתהוו ג"כ ז' מדות רעות ח"ו. וזהו בחי' עמלק⁷⁵, שהוא בחי' היש, שהוא העושה ומגדיל היש היפך הביטול שנמשך משם י"ה, והוא המכסה שמסתיר התגלות שם י"ה, ועי"ז כן הוא ראשית התהוות הגוים⁷⁶, כמאמר רז"ל אין⁷⁷ אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, שהוא רוח המכסה ומסתיר בחי' הביטול, כי איזהו⁷⁸ חכם הרואה את הנולד מאין כו'. וזהו שאין השם שלם. וענין שאמרו שאין הכסא שלם, הנה בחי' כסא⁷⁹ הוא כ"ס א', פירוש, בחי' אלה, אאלפך⁸⁰ חכמה אאלפך בינה, היא התורה, ירדה ונתכסה בכיסויים גשמיים כמו כל עניני זרעים ומועד כו', ונקרא בלשון כסא כמו דרך משל כסא שיושב עליו האדם שמשפיל אחריו לישב עליו, כך הוא ענין התורה שהיא בבחי' אחוריים ובחי' חיצוניות, ירדה ונתלבשה בעניני עוה"ז הגשמיים, והכסא הוא בחי' מרכבה לבחי' אחוריים שירדו ונשפלו.

ד) והנה בעסק התורה צריך להיות לשמה, פירוש⁸¹, בשביל התורה עצמה, להמשיך בה בחי' האלה, כמ"ש ומי⁸² כעמך ישראל גוי אחד בארץ,

77) אין אדם עובר: סוטה ג, א. וראה תניא פכ"ד. ועוד.

78) איזהו חכם הרואה את הנולד: תמיד לב, א. וראה תניא פמ"ג.

79) כסא הוא כ"ס א': ראה גם תו"א תצוה פג, ב. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'תו. סה"מ תרל"ח ע' רפז.

80) אאלפך חכמה אאלפך בינה: איוב לג, לג. שבת קד, ב.

81) פירוש בשביל התורה עצמה: פע"ח שער הנהגת הלימוד.

82) ומי כעמך ישראל: דברי הימים א יז, כא. ועד"ז בשמואל ב ז, כג. וראה תניא אגה"ק ס"ט. תו"א מקץ לה, א. ובכ"מ.

72) במחשבה אחת ברא את העולם: זח"ב כ, א. נסמן באורך במילואים להמ"מ בסוף מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"א ע' שט.

73) נקודה בהיכלא: זח"א ו, א.

74) ישים אליו לבו רוחו ונשמתו: לשון הכתוב איוב לד, יד.

75) עמלק שהוא בחי' היש: באוה"ת תצוה (כרך ה) ע' א'תשמא מביא במדבר פ"ג, ג ע"פ גאות אדם תשפילנו, זה עמלק שנתגאה על הקב"ה כו'. וראה גם לקו"ת להאר"ז"ל ס"פ בשלה (ד"ה עמלק), וקהלת יעקב מע' שכחה, בענין עמלק בגימטריא ר"ם, ונתבאר בלקו"ת ויקרא ו, ג. אוה"ת תצוה (כרך ה) ע' א'תרחצ. ובכ"מ.

76) הגוים: בתו"א: השבעה מדות רעות.

שממשיכים בחי' יחודו יתברך אפי' בארץ, משא"כ האומר⁸³ אין לי אלא תורה כנ"ל. וזהו בחי' עמלק המפריד האלף כנ"ל.

אך הנה עצה היעוצה נגד העמלק הוא מה שכתוב כי יד על כס י"ה וגו', פירוש כי בחי' יד הוא למעלה מבחי' כס ומבחי' י"ה. והענין, כי⁸⁴ יש ג' ידות, יד הגדולה יד החזקה יד הרמה. והנה ביד הגדולה כתיב וירא⁸⁵ ישראל את היד הגדולה בה' הידיעה שהוא⁸⁶ ידוע ומושגת, כי יד הגדולה היא אהבה שמעורר האדם לדבקה בו יתברך, היא מושגת ומורגשת בלב. וכן ביד החזקה כתיב ולכלל⁸⁷ היד החזקה, בה' הידיעה, שיד החזקה היא היראה, גבורה דרועא שמאלא, ושמאל דוחה, שע"י קבלת עול מלכות שמים בק"ש דוחה ומשפיל את עצמו. ולכן אומרים בשמונה עשרה סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכנו כי פשענו, וענין הפשע לא בשופטני עסקינו, אלא פשעים⁸⁸ אלו המרדים, ומרד הוא ענין פריקת עול, כלומר שהפריקת עול בלבד נחשב לו כפשע. ולכן קודם ק"ש אינו מרגיש בנפשו ואומר (איוב ל"ג⁸⁹) זך⁹⁰ אני בלא פשע חף אנכי ולא עון לי, ר"ל שידמה לו שהוא זך ונקי מעון ופשע, רק אחר קבלת עול מלכות שמים בק"ש שמקיים שום תשים עליך מלך ממש, אזי נדמה בעיניו מחשבות לבו כל היום שלא המשיך עליו יראה זו והסיח דעתו ממנה כאלו פשע ומרד ופרק עול מלכות שמים מעל צווארו. מחל לנו מלכנו כי פשענו, כלומר לפי שאתה מלכנו שקבלנו עול מלכותך עלינו, לכך אנו אומרים כי פשענו. והנה השמאל הדוחה בבחי' זו היא בבחי' הרגשה בנפשו, אך בבחי' יד רמה כתיב ובני⁹¹ ישראל יוצאים ביד רמה בלא ה' הידיעה, כי יוצאים כתיב, פירוש שיוצאים מן הכלי וגבול, והוא בחי' נשיאות נפש לקיים מה שכתוב אליך⁹² הוי' נפשי אשא, והוא בחי' תשובה עילאה, שעליה אמרו רז"ל תשובה⁹³ קדמה לעולם, כי ע"י התשובה מעומקא דליבא ובמסירת נפש, הרוח⁹⁴ תשוב אל האלקים אשר ממנו⁹⁵ נתנה, היא העולה למקור חוצבה ממש. והנה ישראל⁹⁶ עלו במחשבה, פירוש, כי הנה במחשבה⁷²

83 האומר אין לי: יבמות קט, ב.

84 כי יש ג' ידות: ראה זח"ג רכו, ב: ימינא איהו מים ואיהו יד הגדולה, משמאלא אש ואיהו יד החזקה, בעמודא דאמצעייתא יד רמה דאיהו רוחא דקודשא כו'. ועד"ז שם רמו, ב. תקוני זהר בהקדמה (ט, א) ועוד.

85 וירא ישראל: בשלח יד, לא.

86 שהוא ידוע: כ"ה בכתי". בתו"א: שהיא ידועה.

87 ולכלל היד החזקה: ברכה לד, יב.

88 פשעים אלו המרדים: יומא לו, ב: עוונות אלו הזדונות כו' פשעים אלו המרדים כו' לכל חטאתם אלו השגגות. וראה גם לקו"ת

בהעלותך ל, ד.

89 איוב לג: פסוק ט.

90 זך אני . . . מעון ופשע: בתו"א: חף אנכי

בלא פשע.

91 ובני ישראל יוצאים ביד רמה: בשלח יד,

ח.

92 אליך הוי' נפשי אשא: תהלים כה, א.

93 תשובה קדמה לעולם: פסחים נד, א. ב"ר

פ"א, ד.

94 הרוח תשוב אל האלקים: קהלת יב, ז.

95 ממנו: בתו"א ליתא.

96 ישראל עלו במחשבה: ב"ר שם.

אחת ברא את העולם, וישראל קדמו להיות באותה מחשבה, וכמאמר רז"ל נמלך⁹⁷ בנשמותיהם של צדיקים וכו', והרי הם למעלה מבחי' המחשבה, ולכן התשובה של נשמות ישראל למקור חוצבם קדמה במעלה לבחי' העולם. ולכן נקרא יד רמה, שמרומם ומתנשא למעלה במדריגה גבוהה⁹⁸ מאד למקום שאין ידוע ומושג בהשגת הנבראים. וזהו כי יד, בלא ה' הידיעה, דהיינו בחי' יד רמה, הוא למעלה על כס ועל בחי' י"ה, כי ב"ה⁹⁹ ה' צור עולמים, שהוא ראשית הבריאה, במחשבה¹⁰⁰ אחת ברא את העולם, אבל בחי' יד [רמה] הוא למעלה מעלה מהם. ולכן יש בזה מעלה תירה להיות משם מלחמה לה' בעמלק, שלא יעמוד¹⁰¹ עמלק על בחי' הוי' להיות מכסה ומסתיר ומפריד, אלא יהי' גילוי של¹⁰¹ השם שלם והכסא שלם.

ה) וְזָהוּ¹⁰² שאמרו רז"ל וכי ידיו של משה עושות מלחמה כו', להיות כי ב' ידיו של משה רבינו ע"ה, הנה דרועא ימינא הוא בחי' יד הגדולה, בחי' חסד, ודרועא שמאלא הוא בחי' יד החזקה, גבורה כו', ולפי שהמלחמה בעמלק הוא דוקא מבחי' יד רמה (שהיא אינה נרמזת כלל בב' ידיים אלו, רק בחי' י"ד פרקין שיש בכללות הגוף כנוצר בר"מ¹⁰³ פ' עקב), לכך שאלו וכי ידיו של משה עושות מלחמה כו', שהרי הן בחי' יד הגדולה ויד החזקה, ולא מבחי' אלו המלחמה בעמלק, רק מבחי' כי יד על כס שזהו בחי' יד רמה כנ"ל. ולכן אמרו, אלא לומר לך כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברין. מסתכלין כלפי מעלה הוא בחי' יד רמה, שענינה בחי' יציאה מן הכלי, אליך⁹² ה' נפשי אשא ועי"ז היו מתגברין. וזהו כאשר ירים משה ידו, לשון ירים בחי' יד רמה.

ובכל זה מובן ג"כ מה שהקשו¹⁰⁴ עוד על זה, דמאחר שהי' תלוי בענין אם ישראל מסתכלין כו', מהו א"כ שתלה הכתוב זה בענין הרמת ידו של משה רבינו ע"ה, הרי אפי' בהניחו ידו אם ישראל מסתכלין הי' ראוי להיות

97) נמלך בנשמותיהם של צדיקים: ב"ר פ"ה, ז.

98) גבוה מאד: בתו"א: גבוה מאד מאד.

99) ב"ה ה' צור עולמים: ישעי' כו, ד. וראה מנחות כט, ב.

100) יעמוד עמלק: בתו"א: יעמוד עמלק להתייצב.

101) של: בתו"א ליתא.

102) וזהו: כל הסעיף (עד סיום המאמר), הוא הוספת כ"ק אדמו"ר הצ"צ (וליתא בתו"א שם).

103) בר"מ פ' עקב: רמה, א. ערב, ב. וראה

זח"ג רכה, ב. אוה"ת יתרו (כרך ג) ע' אי"ד. קדושים (כרך ב) ע' קטו. שלח (כרך ב) ע' תעג. ובהמשך תער"ב ח"ג ע' א'תטז: „שביד יש י"ד פרקין, היינו באצבעות היד שלשה בכל אצבע ושנים באגודל, ובמשנה פ"א באהלות אי' ששה בכל אצבע היינו עד הקנה כמ"ש בתוי"ט שם". תו"מ התועדויות ח"ח ע' 175. הנסמן בסה"מ תרל"ז ח"א ע' קמד.

104) שהקשו עוד על זה: תויו"ט ספ"ג דר"ה שם: כי לא יכשר לפרש כו' ואם הניח ידו לא שעבד לבו לשמים שזה לא יצדק לומר על אדון הנביאים ע"ה. וראה גם מאור עינים ר"פ בשלח.

מתגברין, דאי אפשר לפרש דבהניחו ידיו אז ח"ו משה רבינו ע"ה לא שיעבד את לבו כו', שזה לא יצדק לומר על אדון הנביאים ע"ה.

אך הענין כי בכל אחד מישראל יש בחי' משה, והוא בחי' הדעת שבכל אחד מישראל לידע את ה', שזה נמשך לכל אחד מיניקתו משרש נשמת משה רבינו ע"ה כמבואר בלק"א פמ"ב. ובחי' דעת הוא הנקרא יד רמה, שהוא למעלה מבחי' חו"ג הנק' יד הגדולה ויד החזקה, וכמבואר בפע"ח ש' הברכות פ"ה, וגם שרשו גבוה מאוד, מבחי' הרצון עליון שלמעלה מחו"ב, וכמ"ש במ"א¹⁰⁵ ע"פ ויקהל איך דעת ורצון הכל אחד. וזהו מה שנת"ל שמרומם ומנושא למעלה במדריגה גבוה מאד הוא בחי' רצה"ע כו'. וזהו כאשר ירים משה ידיו, שהוא בחי' עלי' הדעת שבכל אחד מישראל לשרשו, דהיינו ענין ומשעבדין את לבם כו', עי"ז היו מתגברים כו'. וזהו ענין ירים משה ידו, המיוחד לו, הוא בחי' הדעת. אך ידיו לשון רבים הם בחי' יד הגדולה ויד החזקה שהן בחי' חו"ג. והנה החו"ג מקבלים ונמשכים ג"כ מבחי' הדעת, כמ"ש בלק"א ח"א ספ"ג כי הדעת הוא קיום המדות וחיותו והוא כולל חו"ג, פירוש, אהבה וענפיה ויראה וענפיה. וזהו שחו"ג נק' ג"כ ידיו של משה, שנמשכין ומתפשטים מבחי' הדעת שהוא בחי' משה, אך אמנם זהו רק הארה בעלמא מבחי' הדעת, אבל עיקר מהות האור שבבחי' הדעת עצמו גבוה למעלה מעלה יותר מהתפשטות חו"ג שבבחי' יד הגדולה ויד החזקה כו', וזהו בחי' ידו של משה, המיוחד לו. לכן אמרו וכי ידיו של משה, לשון רבים, שהוא בחי' יד הגדולה ויד החזקה המתפשטין מן הדעת, הם עושים מלחמה, שהרי מבחי' זו יוכל להיות יניקה עדיין לעמלק, ולכן צ"ל נטילת¹⁰⁶ ידיים שלא ינקו החיצונים כו', אלא כשישראל משעבדין את לבם, שהוא בחי' ידו של משה ממש, בחי' הדעת, יד רמה, עי"ז דוקא היו מתגברין כו' (וזהו שידיים¹⁰⁷ נפסלין בהיסח הדעת לענין נטילת ידיים כו', כי בחי' הדעת שהוא בחי' יד רמה שאין ממנו יניקה לחיצונים, הנה ע"י גילוי הדעת בחו"ג גורם שלא יהי' יניקה לחיצונים אפי' מבחי' חו"ג, כי ע"י הדעת הוא התחברות י"ה עם ו"ה ואז השם שלם כו' ואין יניקה אפי' מבחי' ו"ה כנ"ל אות ג'). והכח הזה בבחי' הדעת, היינו לפי ששרשו מבחי' שלמעלה מ"ה ו"ה, דהיינו מבחי' רצה"ע שהוא למעלה מהיו"ד דשם הוי' שהוא בחי' חכמה נקודה בהיכלא, אבל רצה"ע הוא למעלה מעלה מהחכמה, לכן ממנו נמשך להיות התחברות י"ה עם ו"ה שיהי' השם שלם והכסא שלם.

107) שידיים נפסלין בהיסח הדעת: ראה פסחים קטו, ב. ובחים כ, ב. שו"ע אדה"א או"ח סצ"ב ס"ה, ובמ"מ שם.

105) במ"א ע"פ ויקהל: תר"א ויקהל פח, א.
106) נטילת ידיים שלא ינקו החיצונים: ראה דרך מצותיך מצות נט"י (סג, א ואילך). ובמ"מ שם.
107) שידיים נפסלין בהיסח הדעת: ראה דרך מצותיך מצות נט"י (סג, א ואילך). ובמ"מ שם.

לזכות

הרה"ח הרה"ת ר' נתן בן חוה

גורארי'

לרגל יום הולדתו בשושן פורים לאויוש"ט

יזכהו השי"ת להצלחה רבה ומופלגה בשליחותו הקדושה

ולרוות רוב נחת חסידותי מכל יו"ח

מתוך בריאות הנכונה ומנוחה

לאריכות ימים ושנים טובות

